

Asia: VN/32537/2022

Yrityksille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvien käytäntöjen kehittäminen

1 LAUSUNNONANTAJAN TAUSTATIEDOT

Valitse sopivin vaihtoehto:

Valtionapuviranomainen

2 SELVITYS

Mitä mieltä olette raporttiluonnoksesta yleisesti? Liittyykö yrityksille (ja muille taloudellista toimintaa harjoittaville yksiköille) myönnettäviin valtionavustuksiin jokin sellainen asia, jota raporttiluonnoksessa ei vielä käsitellä tai oteta huomioon? Jos niin, mikä?

Maa- ja metsätalousministeriö pitää raporttiluonnosta kattavasti laadittuna ja hyvänä lähtökohtana jatkokehittämistyölle.

Raportti käsitteli yritystukia monipuolisesti, mutta se, miten yrityksiä arvioidaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kannalta, jäi ohuemmaksi. Tutkimusjaosto totesi raportissaan, että se rajasi selvityksensä tutkimusorganisaatioille myönnettävään ei-taloudelliseen toimintaan tarkoitettuun rahoitukseen. Valtionavustushankkeessa toimiva yritysjaosto tarkastelee yritysten taloudelliseen toimintaan myönnettäviä valtionavustuksia ja niiden valmistelua kansainvälisen ja kansallisen sääntelyn perusteella. Tämän vuoksi olisi hyvä, jos yritysjaoston raportissa käsiteltäisiin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio- eli TKI-rahoitukseen liittyviä asioita yhtenä kokonaisuutena.

Pitäisikö EU:n puitteet TKI-toiminnalle mainita lähdeluettelossa? Siihen on viittaus kohdassa 2.1. (s. 21) kappaleen alussa, mutta sitä ei ole lähdeluettelossa. Eli: Euroopan komissio. Puitteet tutkimus- ja kehittämisselvitykseen sekä innovaatiotoimintaan myönnettävälle valtioneuvoston päätökselle C(2022) 7388 final.

MMM haluaa tuoda yksittäisen aihepiirin esimerkkinä esille seuraavaa: koheesio- ja tutkimuspolitiikkojen lähentäminen toisiinsa on ollut komission tärkeä painopiste viime vuosina. Tavoitteena on vahvistaa molempien politiikkojen vaikutusta ja luoda synergioita esim. älykkään

erikoistumisen strategioiden kanssa paikallisesti ja alueellisesti. Komissio julkaisi 5. heinäkuuta 2022 oppaan, jossa annetaan esimerkkejä siitä, miten maksimoidaan Horisontti Eurooppa -ohjelman ja Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) -ohjelmien synergioita erilaisten TKI-hankkeiden rahoituksessa.

COMMISSION NOTICE Synergies between Horizon Europe and ERDF programmes, C(2022) 4747 final, 5.7.2022

Asia voitaisiin mainita jollain tapaa työryhmän raportissa. Mainittu synergiaa koskeva asiakirja voisi toimia esimerkkinä siitä, että viranomaisen olisi hyvä tarkastella kansallista rahoitusta myönnettäessä mahdollisia EU-rahoituksen lähteitä ja ylipäänsä erilaisia rahoitusmuotoja tukea tai tukiohjelmia suunniteltaessa. MMM toisaalta tunnistaa sen, että erilaisia politiikkoja on monia eikä eri rahoitusmuotojen synergiaetuja aina ole edes löydettävissä. Lisäksi mahdollinen kumulatiivinen rahoitus edellyttää viranomaiselta tarkkuutta, jotta toimi olisi EU-lainsäädännön mukainen.

Yleiset huomiot:

Alaviittaukset ovat joiltain osin puutteellisen oloisia, esimerkiksi alaviitteet 69-72. Sivunumerot niiden yhteydessä selkeyttäisivät. Onko merkinnöissä osittain kyse linkeistä?

Yksittäiset huomiot:

Sivulla 10 todetaan TEM:n ja MMM:n välinen työnjako. MMM:n osuuteen tulisi lisätä alkutuotantoa koskeva maininta:

”Euroopan komissio valvoo EU:n jäsenvaltioiden myöntämiä valtiontukia. Työ- ja elinkeinoministeriö koordinoi EU:n valtiontukisääntöjen täytäntöönpanoa Suomessa maa- ja metsätalousministeriön koordinoimia maa- ja metsätalousalan alkutuotannon ja maaseutualueiden sekä kalastus- ja vesiviljelyalan tukia lukuun ottamatta.”

Sivulla 11 mainitaan MMM:n hallinnonalalta kahdet valtiontuen suuntaviivat. Alaviitteeseen olisi syytä kirjoittaa suuntaviivojen nimi siinä muodossa kuin se on virallisesti julkaistu: ”... valtiontukea koskevat suuntaviivat”. Alaviitteeseen kannattaa laittaa hyperlinkit, jotka löytyvät MMM:n verkkosivulta (<https://mmm.fi/valtiontuet>). Kyseiseltä sivulta löytyvät myös linkit EU-asetuksiin, joiden osalta alaviitteissä tulisi olla kunkin asetuksen virallinen nimi.

Teksti jää vajavaiseksi, kun yleisiä valtiontukisääntöjä ei ole lueteltu. MMM:n hallinnonalalta on sen sijaan kattava kuvaus.

Sivun 24 Kuvio 1: Oikeassa ylälaatikossa todetaan, että Tukitoimenpide ilmoitetaan komissiolle TEM:n välityksellä. Vähintään alaviitteessä olisi hyvä todeta MMM:n komissiolle toimittamat ilmoitukset.

Sivun 25 Alaviite 68: VNA:n nimike on muuttunut ja sen pitäisi olla: Valtioneuvoston asetus päivittäistavarakauppapalveluiden tukemisesta monipalvelukeskuksina maaseutualueilla (357/2019).

Sivu 26: Kolmannessa kappaleessa todetaan: Yritystuet jaetaan suoriin tukiin ja verotukiin. Sivulla 27 kolmannessa kappaleessa kuitenkin lainat sisällytetään suoriin tukiin.

Sivulla 26 mainitaan ensin yhdessä kappaleessa RRF-tuki ja seuraavassa kappaleessa selitetään, mitä lyhenne tarkoittaa. Olisi lukijaystävällisempää selittää lyhenne ensimmäisen maininnan yhteydessä.

Sivulla 28 todetaan: ”Valtionavustus on luonteeltaan vastikkeetonta ja rahoituksena myönnettävää tukea, jonka saaja, määrä tai molemmat voivat olla harkinnanvaraisia”. Samassa yhteydessä voisi selventää asiaa toteamalla, että avustuksen saajalla ei siten ole subjektiivista oikeutta tukeen. Samoin voisi todeta, että avustusten myöntämisen harkinnanvaraisuus näkyy siinäkin, että eduskunta päättää valtion talousarvion määrärahoista. Jos ei määrärahoja ole käytettävissä, ei avustuksia voida myöntää.

Sivulla 31 teksti, joka alkaa ”Esimerkiksi maaseudun kehittämisen...”, olisi hyvä erottaa omaksi kappaleekseen selkeyden vuoksi.

Sivun 32 otsikko ” Kansalliset hyvän tuen edellytykset”. Otsikko on hieman liian yleinen, vaikka asiaa tuntee ehkä hahmottaakin, että tässä on kyse TEM:in erityislain soveltamisalaan kuuluvista yritystuista. Otsikkoa voisi siten täsmentää esimerkiksi yritystukisanalla ja todeta TEM:in erityislain soveltamisala. Jos otsikkoon laitetaan yritystukitermi, sitä olisi hyvä käyttää muuallakin ao. jaksossa.

Sivun 34 ensimmäisen kappaleen lopussa todetaan, että ”Toisaalta yritykselle ei saa kasautua julkista tukea”. Lause on liian tiukka, koska kasautumisen on oltava valtiotukisääntöjen mukaista ja niiden rajoissa pysyvää.

Sivun 35 toisessa kappaleessa VTT ”tarkastelee”; Ilmeisesti kyse, että on tarkastellut.

Sivu 37: Olisiko syytä 1. kappaleessa selkeämmin kuvata, että koronatuot vaikuttivat yritystukea saaneiden yritysten määrän merkittävään kasvuun?

Sivu 41: Voisi olla hyvä lyhyesti avata miten ollaan muutettu ja kehitetty valtiontukisääntöjä.

Sivun 42 lopussa on todettu, että EU:n rahoituskausien vaihtuminen on syytä ottaa huomioon kuvion tulkinnessa. Tämä on hyvä kommentti, mutta selkeyden vuoksi olisi hyvä todeta rahoituskauden vaihtumisajankohta, koska se on rakennerahastojen ja maaseuturahaston osalta tapahtunut eri vuosina.

Sivut 42-43: Voi lisäksi miettiä onko v. 2023 luvun esittäminen taulukossa lainkaan tarkoituksenmukaista.

Sivuilla 52, 60 termi ”vaateet” kehittämissuosituksissa ei ole välttämättä paras. Toistuu myös jatkossa. Kehittämissuositus investointiavustusten osalta ei ole aivan selkeä.

Sivut 58, 60: Informatiiviset viittaussäännökset on sinällään hyvä idea, mutta säästöjen päivittäminen voi olla turhan työlästä, jos asiasta säädetään lakitasolla.

Sivu 60: Pitäisikö viimeisessä kappaleessa olevan lauseen ”Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä valtiovarainministeriön on käytävä olemassa olevissa foorumeissa jatkossakin vuoropuhelua valtiontukiin liittyvissä asioissa” muotoilua vielä miettiä?

Sivu 72: Onko tummennettu termi oikein (vaikuttavuus)? ” Jos vaikutuksen merkittävyys on olennainen asia, suositellaan puhumaan yhteiskunnallisesta vaikutuksesta; jos vaikutuksia on useita, suositellaan puhumaan vaikutuksista monikossa vaikuttavuuden asemesta”.

Sivulla 78 alkavassa osiossa tarkastellaan valtionavustushakemuksia. Valtionapuviranomainen saattaa olla velvollinen pyytämään hakemuksessa tietoja, jotka on yksilöity valtiontukisäännöissä. Esimerkiksi maa- ja metsätalouden valtiontuen suuntaviivojen (C_2022485FI.01000101.xml (europa.eu)) 51 kohdan mukaan ”Hakemuslomakkeessa on ilmoitettava vähintään hakijayrityksen

nimi ja koko, hankkeen tai toiminnan kuvaus, mukaan lukien sijaintipaikka sekä aloitus- ja lopetusajankohta, hankkeen toteuttamiseksi tarvittavan tuen määrä ja tukikelpoiset kustannukset”. Lisäksi vielä suurten yritysten on annettava tietyt muut tiedot. Vuoden 2022 suuntaviivat (EUR-Lex - 52022XC0218(03) - EN - EUR-Lex (europa.eu)) ilmastotoimiin, ympäristönsuojeluun ja energia-alalle myönnettävälle valtiontuella (30 kohta) sisältää vastaavatyypin kohdan. Maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen (L_2022327FI.01000101.xml (europa.eu)) 6 artiklassa säädetään hakemuksissa ilmoitettavista tiedoista. Osa hakemusten tiedoista tulee antaa suoraan valtiontukisääntöjen perusteella.

Sivu 82: Ensimmäisen kappaleen lopussa on lause ”Nämä valintaperusteet ilmoitetaan hakuilmoituksissa, ja ne hyväksyi maa- ja metsätalousministeriössä toimiva CAP-suunnitelman seurantakomitea.” Parempi lause olisi ”Nämä valintaperusteet ilmoitetaan hakuilmoituksissa, ja ne hyväksyi maa- ja metsätalousministeriö CAP-suunnitelman seurantakomiteaa kuultuaan.”

Sivulla 84 tarkastellaan valtionavustuspäätöksiä. Samassa yhteydessä voisi todeta, että kyse on hallintopäätöksestä ja viitata hallintolain 7 lukuun.

Sivulla 85: Tekstissä on todettu: ”Päätöksessä pitää olla myös oikaisuvaatimusohje.” Olisi hyvä lisätä ”tai valitusosoitus.”

Sivu 92: Kommentti viimeiseen kappaleeseen: Velvoitteidenhoitoselvitys on mahdollista saada myös muun lain kuin valtionavustuslain perusteella.

Sivulla 98 maaseuturahasto -lause vaikuttaa nykyisessä muodossaan irralliselta. Lisäksi sivun 100 viimeinen kappale: Kehittämistukia myönnetään muun muassa Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta (2021–2027) -lause ehdotetaan muutettavaksi: ”Lisäksi Hyrrän kautta myönnetään Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (2021–2027) tukia.

Sivu 112: Sivun yläreunan kolme valtionavustusta: Varsinaisena tuenmyöntäjänä on Ruokaviraston sijaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset.

3 YRITYSJAOSTON TEKEMÄT KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Valtionavustuslakia aletaan uudistaa yrityksille myönnettävät valtionavustukset ja niihin liittyvät käytännöt huomioon ottaen | Luku 3

Kohta 2: ehdotus, että ” Taloudelliseen ja ei-taloudelliseen toimintaan myönnettävien valtionavustusten eri reunaehdot erotetaan toisistaan valtionavustuslaissa säätämällä niistä esimerkiksi eri luvuissa.” Tämä varmasti selkeyttäisi asiaa ainakin TKI-rahoituksen kannalta.

Kohta 3: ” Valtionavustuslakia uudistettaessa arvioidaan, onko valtionavustuslaissa tarpeen säätää hyvän valtionavustuksen edellytyksistä ja tarkentaa yksittäisen valtionavustuksen myöntämisen yleisiä edellytyksiä ja esteitä.” Tältä osin vaarana voi olla, että edellytykset kirjataan niin, että niiden täyttäminen voi joissakin tilanteissa olla vaikea toteuttaa. Valtionavustuksia on monen tyyppisiä ja hyvin erilaisiin kohteisiin, jolloin reunaehtoien tulisi olla yleisellä tasolla. Onko mahdollista

säätää/tarkentaa yksittäisten valtioavustusten yleisiä edellytyksiä tms. lakitasolla niin, että se kattaa kaikki mahdolliset avustusmuodot?

Valtioavustukset suunnitellaan ja niiden vaikutukset arvioidaan huolellisesti | Luku 4

-

Yhteisillä digitaalisilla palveluilla lisätään valtioavustustoiminnan tehokkuutta ja läpinäkyvyyttä ja helpotetaan valtionapuviranomaisten välistä relevantin tiedon vaihtamista | Luku 5

-

Tietovarantojen ja palveluiden yhteentoimivuutta lisätään valtioavustustoiminnassa | Luku 6

-

4 VALTIONAVUSTUSTOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Voitte antaa valtiovarainministeriön valtioavustushankkeelle yleistä palautetta valtioavustustoiminnan kehittämistä ja valtioavustusprosessin digitalisointia varten.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää edelleen kannatettavana valtioavustustoiminnan kokonaisvaltaista kehittämistä. VA-digipalvelun nykyiset ja suunnitellut toiminnallisuudet ovat välttämättömiä ministeriön oman valtioavustustoiminnan kehittämistavoitteiden saavuttamiseksi.

Raporttiluonnoksessa ehdotettiin, että hakulomakkeeseen pääsisi tutustumaan kirjautumatta järjestelmään. Tämä varmasti helpottaisi hakijan työtä, kun olisi etukäteen mahdollisuus tutustua kysymyksiin. Tämän järjestäminen voi kuitenkin olla teknisesti vaikeaa, koska hakulomake muotoutuu eri hauissa erilaiseksi.

Lisätietoja, oikeudelliset asiat:

Kirsi Taipale. LVO OIKY

Markus Lounela RO OKY

Hyytinen Matti
Maa- ja metsätalousministeriö

Laukkanen Tuija
Maa- ja metsätalousministeriö